

érzelmileg azonosul vagy elutasítja azt (a híradóban sugárzott hírektől „kiakad” a családfő, a MusicTV agresszívvá teszi a szülőket, az anyában egy színházi előadás közvetítése során rejtett ifjúkori ambíciói törnek elő, a kisfiú rettegni kezd egy brutális filmet nézvéen stb.). Ezeknek az összekapcsolódásoknak illusztrálására a kettéosztott színpad egy térré alakult át. A „mi lenne, ha én is ott lennék?” fantáziajátékból rengeteg használható ötlet született.

Az év során improvizáltunk és írtunk: az így létrejött szövegekből, majd a fiatalok játékában egyéni vonásokat és hangsúlyokat elnyerő szereplők színes kavalkádjából kialakult a darab, a Tévémánia.

Írtunk már így darabot a cirkuszról, a moziról, a szerelemről, s jövőre is fogunk a *halálról*. A fő az, hogy a témát ők választhassák, s a szövegbeli és színpadi kidolgozáshoz tanári tanácsokat és ha kell, segítséget kaphassanak a közös alkotómunka során.

Tradíciók nyomában

Valójában hiányzik még az a láncszem, amely a drámapedagógia „új folyamát” az iskoladráma tradíciójával összeköti, kevés az iskoladráma-kultúra pedagógiai szempontú elemzésre. Ráadásul – tagadhatatlan – a drámapedagógia mégiscsak alapvetően e „reformok”, a harcok diszkontinuitás, újítás, innováció (bárhogy is nevezzük) gerillacsapataként érkezett a szakmába, nem feltétlenül elődöket keresett (tán egyedül Gabnai merészkedett odáig, hogy mottóul választotta annak idején a jó öreg Comeniust).

Az is tény, hogy az iskoladráma hagyománya bizonyára kimutathatóan torkollott – és tucatárúvá válván sílányodott – az iskolai ünnepélyek, iskolai életképek, prezentációk világába. S ráadásul minél inkongruensebb volt a hit, ideológia, melyet közvetítenie rendeltetett – millenniumi (félreértés ne essék: az 1896-osra gondolok!) díszelgések, aztán a kormányzó úr nevenapja s a hozzátartozó dolgok, végül az iskolai színjáték „szoc-reált” és „pedreált” egyesítő rémei. Az is nyilván igazolható, hogy ez a fajta iskolai színjáték egyre lejjebb csúszott az életkorban, a falusi kisiskolák botesínálta tanító-rendezői nagy hittel, kevesebb szakmaisággal szolgálták falujuk kultúráját. A drámapedagógia minderre – nálunk mindenképpen, s különösen eleinte harcok kritikával s modern pedagógiai elkülönözéssel válaszolt. Ismétlem, nem is joggal.

És mégis: érdemes odafigyelni erre a tradícióra. Az irodalomtörténészek, drámatörténészek (Varga Imre, Kilián István, Demeter Judit jártak az élen) nagyszabású kutatást végeztek a magyarországi iskoladráma terén. 8000 előadásnak bukkantak nyomára, főleg a 17-18. század idejéből.

Azt is érdemes meggondolni, hogy a különösen a jezsuiták által kultivált műfaj a maga módján pedagógiai reform volt a javából: a céltalan magolást váltotta fel a jól motivált színpadi játékkal (ez akkor is igaz, ha e színelőadásoknak már akkor is volt legitimációs, sőt – mai szóval – fundraising – szerepe, egy-egy püspöki látogatás után nyilván megnőtt az apanázs is).

E mostani millenniumi ünnepek kapcsán Varga Imre és kutatótársa, Pintér Márta Zsuzsanna igen érdekes keresztmetszetet adják új kötetükben az iskoladrámáknak. Ezúttal azt mutatják be, hogy a magyar történelem miképp, mikor szolgált egy-egy iskolai darab tárgyául, motívumául. Ebben a kötetben a műfaj pedagógiai környezetére is sok gondot fordítanak, így érdekes egybeesés: a középiskolákban a 17. század végén jelenik meg egy jóformán autonóm történelemtanítás igénye, egy új tantárgy körvonalazódik az iskolatörténetben. S ez az új tantárgy talál szövetségest az iskolai színelőadás műfajában, a nyelvtanítás (latin) aktivizáló elsajátítása és az erkölcsnemesítés (hittan, teológia) mellett a történeti látásmód, a nemzeti identitástudat kialakítása jut szerephez.

A kismonográfia a magyar történelem kronológiáját követi, s ehhez szolgáltat bőséges – szövegeket is idéző – adalékokat. Ezen közben követhetjük persze a nemzeté válás eszmétörténeti folyamatát is, ahogyan a 17-18. századi példatárban tallóznak a szerzők.

Mint mondtam, e munka a szintézis egyik lehetséges változata. Irgalmatlan mennyiségű adatot publikáltak kollégáink vaskos adattárakban, kötetekben, s immár monográfiákban is.

Csak jelzem, hogy a másfélszázadik füzetéhez közeledő Irodalomtörténeti füzetek sorozatban korábban is jelentek meg a témában kötetek. Soroljuk fel itt ezeket is.

- 59. füzet: Varga Imre: Magyar nyelvű iskolaelőadások a XVII. század második feléből.
- 98. füzet: Bécsy Tamás: A drámaelmélet és dramaturgia Csokonai művében.
- 129. füzet: Kilián István: A minorita színjáték a XVIII. században.

- 132. füzet: Pintér Márta Zsuzsanna: A ferences iskolai színjátszás a XVIII. században.
- 138. füzet: Varga Imre: A magyarországi protestáns iskolai színjátszás a kezdetektől 1800-ig.

Végül a szóban forgó munka:

- 147. füzet: Varga Imre – Pintér Márta Zsuzsanna: Történelem a színpadon. Magyar történelmi tárgyú iskoladrámák a 17-18. században.

A sorozatot az Argumentum Kiadó gondozza. Szeretettel ajánlja: *Trencsényi László*

ISKOLA ÉS SZÍNHÁZ

nemzetközi konferencia, Miskolc, 2002. szeptember 5-7.

Az utóbbi évek kutatásai nyilvánvalóvá tették, hogy az iskolai színjáték-hagyományt nem lehet pusztán irodalom- és/vagy művelődéstörténeti tényként vizsgálni, interdiszciplináris megközelítésre van szükség. Éppen ezért már a 3 évente megrendezendő egri drámatörténeti konferenciákon is több tudományág szakemberei mutatták be kutatásaikat. Az előadók között voltak zene- és művészettörténészek, irodalom- és művelődéstörténészek – a pedagógiai szempontú megközelítés azonban a legutóbbi konferenciáig hiányként jelentkezett. Most ezt a hiányt szeretnénk pótolni azáltal, hogy egy, az egri konferenciákhoz hasonló, interdiszciplináris kutatásokra alapozó tanácskozást szeretnénk tartani, ahol viszont az *iskolai színjátszás szerepének vizsgálata a hazai és európai nevelés-, illetve pedagógiatörténetben* az elsődleges cél. Konferenciánkon tehát azokra a kollégákra számítunk elsősorban előadóként, akik a hazai vagy külföldi dráma- és színház-történet kutatása során neveléstörténeti kérdésekkel is foglalkoznak, illetve a pedagógiai kutatások során a dráma- és színház-történettel is kapcsolatban vannak. *Reményeink szerint konferenciánkon lehetőség nyílik a különböző tudományterületeken folyó kutatások összehangolására, a drámajáték-hagyomány értékeinek, illetve kutatásaink mai hasznosíthatóságának bemutatására.*

Kiemelkedően fontos, hogy a magyarországi kutatók megismerkedhessenek a külföldi kutatási trendekkel, eredményekkel, illetve a külföldi kutatók számára is ismertté tegyünk a magyar eredményeket. *Célunk a diskurzus feltételeinek megteremtése, a további folyamatos kapcsolattartás reményében a hazai kutatások bekapcsolása a külföldi, hasonló témájú vizsgálódásokba.* Éppen ezért számos külföldi kutatót is felkérünk kutatásainak előadásban történő ismertetésére. Ezen túlmenően kiemelkedően fontos célja a konferenciának, hogy a (hazai és külföldi) fiatal kutatóknak, doktoranduszoknak is teret biztosítson előadás tartására, műhelymunka vezetésére.

Várjuk minden kedves érdeklődő jelentkezését.

A konferencia szervezői:

- Az MTA Irodalomtudományi Intézete Régi Magyar Drámatörténeti Kutatócsoportja
- A Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Tanszéke
- A Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Kar Régi Magyar Irodalomtörténet tanszéke

A KONFERENCIA FŐ TÉMÁI:

Színház és nevelés

- oktatási rend és drámatéma

- szemléltetés és iskoladráma
- Comenius és a dráma

Az iskoladráma helye a kutatásokban

- iskoladrámák Magyarországon és Európában

Színház és vallásos nevelés a XVII-XVIII. században

- hitviták a színpadon
- a felekezetek és a színház

Vizualitás, vizuális nevelés és dráma

- díszletek, emblémák, ikonológia

Színház és könyv a XVII-XVIII. században

- tankönyv és iskoladráma
- szépirodalom és iskoladráma
- antik auktorok a színpadon

Drámapedagógia régen és ma

- drámatörténeti kutatások és a modern pedagógia
- drámajáték ma az oktatásban
- az iskolai színjátszás és a mai drámapedagógia – hasonlóságok, különbségek

JELENTKEZÉS:

Előadók számára: Az előadás rövid összefoglalójának beküldési határideje 2002. február 15. Az előadások angol és magyar szövegét CD-ROM-on szeretnénk megjelentetni a konferenciára, ezért 2002. május 15-ig kérjük beküldeni.

REGISZTRÁCIÓ:

A jelentkezési lap visszaküldésével 2002. február 15-ig.

A KONFERENCIA NYELVE:

Angol és magyar. Magyar nyelvű előadás esetén angol nyelvű összefoglalót és az előadás angol fordítását is kérjük!

TERVEZETT PROGRAMOK:

Terveink szerint műhelymunkák, baráti szakmai beszélgetések, színi előadások, állófogadások, tokaji borkóstoló, kirándulások gazdagítják majd a konferencia programját, ezekről részletes tájékoztatót honlapunkon és a 2. körlevelünkben olvashatnak.

A KONFERENCIA TITKÁRA:

Nagy Júlia, Kedves Csaba (Miskolci Egyetem BTK Régi Magyar Irodalomtörténet Tanszék), Miskolci Egyetem BTK, Miskolc – Egyetemváros, 3525
e-mail: schooltheatre@freemail.hu;
www.bolcsweb.hu/conference